

"ציונים זה לא הכל": התבטאות הגישה במקצועות הלימוד האקדמיים

פרופ' ענת זוהר

מחזיקת הקתדרה ע"ש ביסין

בית הספר לחינוך ע"ש סימור פוקס

האוניברסיטה העברית

תמונה שווה יותר מאלף מילים...

➤ הספר נכתב ב- 2011-12, מתוך ביקורת על מדיניות חינוכית דורסנית של "שיפור הישגים".

➤ בין השנים 2009-2012 המדיניות הרשמית של משרד החינוך כללה (דיניות אגרסיבית שהצהירה על הצורך לשיפור מהיר בציונים של מבחנים סטנדרטיים) (מבחני המיצ"ב, הפיזה והטימס, ומבחני המפמ"ר)

**מתוך תכנית היעדים של משרד החינוך,
2009:**

**"תוך שלוש שנות לימוד, תתקדם מערכת
החינוך בעשרה מקומות בדירוג הבין-לאומי
במתמטיקה, במדעים ובשפה, במבחן PISA
(שיערך ב 2012). תוך 6 שנים ישראל תימנה עם
עשר המדינות המובילות בעולם בהישגים
בינלאומיים. תוך ארבע שנות לימוד הישגי
מערכת החינוך בישראל במבחנים הבין-
לאומיים יהיו רחמוצע העולמי "**

מספר נקודות:

➤ לא רק היסטוריה: מאורעות המיץ"ב של השבוע שעבר (קצה הקרחון)

➤ "ציונים זה לא הכל": לקראת שיקומו של השיח הפדגוגי- התפישה שכאשר שיפור הישגים הוא חזות הכל, לא מתאפשר שיח פדגוגי במערכת ועבודה אמיתית לשיפור ההוראה והלמידה.

➤ לא נגד הערכה ומדידה

➤ הטענה המרכזית: בתרבות של הערכה עתירת סיכון גם כאשר ההישגים עולים, איכות הלמידה יורדת.

**→ מבחנים עתירי סיכון (high stakes) הם
מבחנים שלתוצאותיהם יש השלכות
אישיות מרחיקות לכת על הנוגעים בדבר
(מנהלים, מורים ותלמידים)**

חוק קמפבל:

"ככל שמשתמשים יותר במדד (אינדיקטור) כמותי חברתי יחיד כלשהו בתהליך קבלת החלטות חברתיות, כך המדד יהיה נתון יותר ללחצים משחיתים ונטייתו לעוות ולהשחית את התהליכים החברתיים שהוא אמור למדוד תגדל" (Campbell, 1975; 85)

מחוקק קמפבל עולות שתי השלכות:

1. מדד כמותי יחיד אינו יכול למדוד בצורה הולמת מטרות וביצועים אנושיים מורכבים.
2. בגלל הטבע האנושי, שימוש במערכת של שכר ועונש כדי להפעיל לחץ על עובדים לבצע דבר מה יוצר תמריץ "לסדר" את המערכת (עד רמאות של ממש)

(רלבנטי הן למטרות אקדמיות והן למטרות SEL)

מטרות אקדמיות מתקדמות עונות
על הקריטריון של "מדד אנושי
מורכב"

ועדת התאמת תכניות הלימודים וחומרי הלימוד למאה ה-21

פגישה עם משרד החינוך

25.12.19

נתבונן בחלק מהעקרונות לתכנון הלמידה האקדמית

- ▶ לשמור לתהליכים של הבניית ידע מקום מרכזי בתכניות הלימודים (הידע חשוב גם במאה ה-21!!!).
- ▶ לקדם מעבר מלמידה של ידע שטחי של עובדות נפרדות זו מזו (שהוא למעשה מידע) לעבר למידה של ידע מקושר, דינמי שניתן להכללה וליישום רחב.
- ▶ לשלב בתכניות הלימודים פיתוח של מגוון אסטרטגיות חשיבה, חשיבה יצירתית, חשיבה מטה קוגניטיבית ונטיות חשיבה.
- ▶ לשלב בתוכנית הלימודים ידע ומיומנויות חשיבה באופן פורה. מיומנויות חשיבה צריכות להילמד בתוך תחומי הלימוד ולא באופן גנרי, תוך בניית הידע האפיסטמי של כל אחד מתחומי הדעת.

-
- בגלל המורכבות של המטרות האקדמיות, לא ניתן למדוד אותן במדד כמותי יחיד מבלי לעוות אותן (לחפש את המטבע מתחת לפנס, לצמצם מטרות הלמידה, וכו' - עד למעשים פליליים)
 - מצביע על הצורך בגיוון דרכי ההערכה ושילוב כלים דיגיטליים ואיכותניים
 - יקרים בפיתוח (דיגיטליים) ובבדיקה (כלים איכותניים).
 - הכלים האיכותניים מחייבים פיתוח מקצועי מקיף של מורים
 - דורש השקעה עצומה של משאבים

המרכיב השני של חוק קמפבל:

אבל... גם פיתוח הכלים הטובים ביותר לא
יספיקו בתרבות של "עתירות סיכון"...

דוגמאות לנזקים שמתרחשים: Mansell,
2007; Nichols and Berliner, 2008;
Koretz, 2008

בישראל: בעת ההכנה ל- TIMSS ולמיצב נערכה סידרת ראיונות עם מורים מובילים למדעים

- המבחנים כוללים פריטים הבודקים לכאורה חשיבה מדעית
- עיון מדוקדק בתמלילי הראיונות מראה כי כאשר מתקיימת הוראה לקראת מבחן, גם הוראת החשיבה עשויה להתבצע בגישה של שינון ואימון.
- 60% מהמרואיינים ציינו שניתן לעסוק בהוראת חשיבה מסדר גבוה באופן מכני המתבסס על שינון ואימון ומכוון לשיפור הציונים במבחן ולא להבניית יכולות חשיבה. הם הסבירו שהישגי התלמידים בפריטי מבחן הדורשים מיומנויות חשיבה גבוהות כגון בידוד משתנים, ניסוח שאלות מבחן, הסברים מילוליים של גרפים והסקת מסקנות- אינם משקפים בהכרח חשיבה מדעית משום שהם יכולים להיות תוצאה של למידת שינון:

"לשנן חשיבה" ????

- מורים אמרו במפורש שלקראת המבחן הם מצמצמים הוראה בדרך החקר והוראה "אמיתית" של חשיבה, וכי הם מוכרחים ללמד את מיומנויות החשיבה באופן מכני ולא כהליך המאפשר פיתוח יכולות חשיבה של תלמידים והבנה מעמיקה.

מתוך דברי המורים על החשיבה המדעית במבחנים:

יש הרבה ילדים שהלימוד שלהם הוא בעל פה.. והם מוציאים ציונים נהדרים, זה עדיין לא חשיבה מדעית... והמערכת רואה בציונים ביטוי מובהק של ידע.

... ילד שלמד מדעים, כפי שלומדים היום, אפילו אם הצליח במיצ"ב, לא מפתח חשיבה מדעית. חשוב שהם יחקרו וינסו בעצמם ואין היום את העידוד הזה לחקר... במיצ"ב יש שאלות ברמת חשיבה מסדר גבוה אבל לא מספיק, וברור שאלו לא שאלות מסוג תהליך, כי לבחון מעכשיו לעכשיו זה בעצם להקיא את החומר, להקיא מיומנויות.

**כדי להימנע מההשלכות של חוק
קמפבל, הכרחי לתת יותר אמון
במורים ולהקטין את "עתירות
הסיכון" של דרכי ההערכה, הן
הכמותיות והן האיכותניות**

לדוגמא, לגבי מבחני המיצ"ב:

- מבחן פנימי ולא חיצוני (פשרה בערכים פסיכומטריים, אך אפשרות לחזור למטרה המקורית של קבלת מידע עבור מנהלים), מאפשר לא לדווח על התוצאות
- כלי מדידה דמויי NAEP
- שילוב כלים איכותניים פתוחים (תיקי עבודות, חקר וכו')
- שקיפות "רוחבית" - משוב עמיתים
- יותר אוטונומיה ואמון במורים ופחות רגולציה

רעיונות דומים רלבנטיים גם למדידת SEL